

Barn gör rätt om de kan!

Sedan 2016 ska Ross Greenes modell med samarbetsbaserade och proaktiva lösningar genomsyra verksamheten på förskolor och skolor på Ekerö. En studie visar att satsningen bland annat lett till ett varmare skolklimat där personalen ser eleverna som sitt gemensamma ansvar.

TEXT: ZANDRA CHRISTIANSEN FOTO: GETTY IMAGES

DET FINNS MÅNGA uppfattningar om vad skolutveckling är eller bör vara. Efter 18 år som psykolog och biträdande verksamhetschef inom skolans värld är min uppfattning att skolans utvecklingsarbete är förknippat med ett gott pedagogiskt ledarskap. Ett ledarskap där rektor säkerställer att skolan utvecklar arbetsformer som syftar till att relationen mellan lärare och elev förstärks och att ett aktivt elevinflytande gynnas. I en sådan lärmiljö får elever möjlighet att känna sig sedda, trygga och delaktiga, så som skollagen föreskriver.

Zandra Christiansen.

som kom att lägga grunden till och sedan ansvarade för implementering, utbildning och handledning på förskolor och skolor. Ett övergripande syfte med att implementera CPS modell och synsätt i mötet med barn och elever handlade om att genom ett gemensamt förhållningssätt få till en ökad samsyn och likvärdighet för kommunens olika enheter.

ARTIKELN TAR FASTA

på delar av mitt specialarbete i pedagogisk psykologi som för första gången belyser CPS ur ett ledarskaps- och organisationsperspektiv. Den bygger på intervjuer med rektorer som deltog i det kommunövergripande implementeringsarbetet som från och med hösten 2016 initialt kom att omfatta en förskola och sex skolor i en treårig utbildnings-satsning.

ETT SÄTT ATT komma dit är genom Ross Greenes modell Collaborative & Proactive Solutions, CPS med grundantagandet att ”barn gör rätt om de kan”. En modell för samarbetsbaserad problemlösning mellan elever och lärare som också ger stora möjligheter att arbeta hälsofrämjande och förebyggande på grupp- och organisationsnivå.

Artikeln handlar om en sådan satsning och utgår från erfarenheter i Ekerö kommun där jag tillsammans och två kollegor från centrala elevhälsan utgjorde det CPS-team

SATSNINGEN INNEBAR FOKUS

på antagandet att ”barn gör rätt om de kan” med CPS som modell. Medarbetare från samtliga enheter fick kunskap om CPS samtidigt som särskilt utvalda CPS-deltagare utbildades i studiegrupper och deltog i kärngrupper på respektive enhet. För att säkerställa ett långsiktigt utvecklingsarbete förväntades rektor

Ross Greenes modell ger förutsättningar för samarbetsbaserade lösningar som utgår från elevers delaktighet och rätt att bli hörd.

liksom biträdande rektor delta i alla moment och inför varje läsår fylla på med nya kärngruppsdeltagare.

Genom att intervjua samtliga sex av de rektorer som deltagit från början ville jag med min studie undersöka vilken effekt de anser att CPS hade under 2016–2018 på skolornas hälsofrämjande och förebyggande arbete. Och då med avseende på skolans lärmiljö,

”I en sådan lärmiljö får elever möjlighet att känna sig sedda, trygga och delaktiga.”

pedagogiska ledarskap och elevhälsoarbete. Min slutsats är att satsningen blivit ett viktigt bidrag på vägen mot en hälsofrämjande skolutveckling i den bemärkelse Skolverket menar: där hälsoarbetet i skolan är en del av en långsiktig skolutvecklingsprocess.

”Jag tror att det finns andra sätt att hjälpa barn också, men jag ser att CPS nog är det mest framgångsrika som jag har sett under de år som jag jobbat som lärare. Det måste jag säga och nu som chef kan jag se det.”

Om CPS

Samarbetsbaserade och proaktiva lösningar eller Collaborative & Proactive Solutions (CPS) har utvecklats av den amerikanske psykologen Ross W. Greene. I CPS utgår man från antagandet att barn gör rätt om de kan (*Kids do well if they can*). Det betyder att så länge ett barn har de färdigheter som krävs för att klara av en situation, så kommer barnet att använda dessa färdigheter. Omvänt utgår man från att om ett barn inte klarar en situation eller uppvisar ett problemskapande beteende, så beror det på att barnet av någon anledning inte har förmågan att leva upp till de krav som situationen ställer på dem. Barnet har inte utvecklat de kognitiva färdigheter, tankefärdigheter, som krävs för att förstå eller hantera den utmaning eller de krav som situationen ställer på barnet. CPS erbjuder ett standardiserat kartläggningsverktyg som bör användas som diskussionsunderlag i dialog mellan de pedagoger som känner barnet bäst samt en samtalsmodell i mötet med elever.

Med hjälp av kartläggningsverktyget, ALSUP (Assessment of Lagging Skills and Unsolved Problems), kan färdigheter som eleven inte utvecklat ännu identifieras och situationer som överstiger elevens förmågor kartläggas. Nästa steg blir då att försöka förstå vad det är som blir svårt för eleven i specifika situationer. Under ett Plan B-samtal möts pedagog och elev för att tillsammans och i nära dialog hitta lösningar på problemet. Detta ger möjlighet att skapa relationer, lösa problem och utveckla färdigheter som hjälper eleven att utvecklas.

Greene, R.W. (2011). *Vilse i skolan: hur vi kan hjälpa barn med beteendeproblem att hitta rätt*. (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
Greene, R.W. (2017). *Hitta rätt: en lösningfokuserad samarbetsmetod för skolan*. (Upplag 1). Lund: Studentlitteratur.

ENLIGT MIN STUDIE upplever rektorerna att CPS-implementeringen bland annat lett till att skolpersonalen tar ett mer gemensamt ansvar för eleverna: ”Det är inte någon annans problem utan vi måste tillsammans lösa det här.”

CPS också bidragit till en samsyn och ett gemensamt språk i samtal om elever och med elever. Rektorerna vittnar om det hjälpsamma i att ha en ”metod” som stöd i sitt pedagogiska ledarskap för att ytterligare förankra redan befintlig värdegrund, få med sig personal samt ta ”svåra samtal” med personal och vårdnadshavare:

”Det som gått ut på bred front är att ’Barn gör rätt om de kan’ för det är ju ett förhållningssätt som... det är ju på något sätt grunden i vår värdegrund.”

REKTORERNA BESKRIVER ATT personal som deltagit i kompetensutvecklingen utvecklat

ett förändrat förhållningssätt och bemötande av eleverna. Något som lett till förbättrade relationer mellan elever och pedagoger: ”Att bemöta barn med förhållningssätt som inte heller triggas och det är där jag tycker att vi kan göra skillnad och som jag tycker att vi har sett på skolan. Ju mer vi har jobbat med vårt eget förhållningssätt så kan jag tycka att vi har färre situationer där lärare står och skriker på elever eller, det har blivit lugnare på skolan.”

Flertalet rektorer uttrycker också att de kan urskilja ett förändrat och varmare skolklimat:

”Det jag kan se generellt på vår skola som har varit en framgångsfaktor också är att vi har fått ett mycket varmare klimat och det tror jag har att göra med det här, att man pratar med varandra för man är mycket mer nyfiken på varandra... och prestige i att man måste göra rätt har försvunnit.”

ENLIGT REKTORERNA i studien har CPS bidragit till en riktning i elevhälsoarbetet där elevhälsoansvaret tydligare har kunnat förläggas på pedagoger och arbetslag. Arbetet har bidragit till förstärkt kollegialt samarbete och därmed ”minskat spring” till rektor.

”Förut kom dom ju ofta och sa att nu gör hon si eller nu gör hon så och jag måste ha hjälp att lösa... Sånt kommer inte...faktiskt... Det är väldigt sällsynt.”

”Vi bemöter de här barnen på något annat sätt med CPS, med den andan CPS förmedlar. Det är en frustration men frustrationen handlar mer om en oro för barnet; hur mår barnet? I stället för att; ta den här ungen och flytta bort den, det här klarar inte vi av! Den hör jag mindre av.”

UTMANINGAR i implementeringsarbetet handlar främst om svårigheter att upprätthålla det relationella perspektivet vid akuta situationer eller när personalen befinner sig i någon slags kris. Men också om att kunna ge rätt förutsättningar i form av exempelvis tid, få med sig övrig personal, få in CPS i befintliga strukturer och dokument samt se till så att satsningen inte krockar med andra viktiga utvecklingsprocesser. Om att skapa en förståelse för att implementeringsarbetet inte är någon ”quick fix”!

I implementeringen ingår också ett kontinuerligt arbete med fortsatt handledning även efter 2021 då man räknar med att samtliga enheter är med i satsningen.

DEN 1 JANUARI 2020 blir barnkonventionen lag och inom ramen för artikel 12, som lyfter fram elevens rätt till delaktighet och att bli hörd, kommer det att finnas krav på att skapa former där barn görs delaktiga. Det blir alltså ännu viktigare för rektorer att skapa förutsättningar för en skolutveckling som utgår från

metoder som, likt CPS, vilar på en god värdegrund och som utvecklar skolpersonals relationella färdigheter. Utbildningsinsatser som förankras på förvaltningsnivå – liknande den som gjorts på Ekerö – kan också öka möjligheten att nå en likvärdig elevhälsa. Men insatserna behöver implementeras med uthållighet över tid och rektor bör vara involverad:

”Det är viktigt framöver att cheferna, precis som man har gjort i det här projektet, är med och förstår och vet, det tror jag är otroligt viktigt och det har nog varit en av framgångssagorna. Att vi vet vad det är man håller på med och att vi själva får prova och vi själva får se Plan B-samtal och vet vad man pratar om. Det tror jag på jättestarkt.” ❖

Läs mer!

Zandra Christiansen, Z. (2018) *Rektorers föreställningar om implementering av Collaborative & Proactive Solutions (CPS) som ett sätt att utveckla skolans lärmiljö, pedagogiska ledarskap och elevhälsoarbete – en kvalitativ analys.*
[https://media1.zpoint.se/2019/03/Specialistarbete Leg.-psykolog-Zandra-Christiansen1.0.pdf](https://media1.zpoint.se/2019/03/Specialistarbete%20Leg.-psykolog-Zandra-Christiansen1.0.pdf)